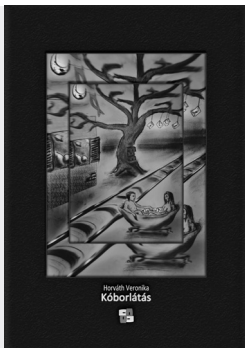

gyakran visszatérő pont tagolja a következetesen kisbetűvel szedett szövegrészek folyamát. Sok esetben a többértelműségek létrejöttében tölt be fontos szerepet, máskor viszont lehetetlenné teszi az értelemmel bíró mondatok határának beazonosítását. A közbevetett mondatfördékek is mozaikolnak, nemcsak felépítik az egyes elmesélt történeteket, hanem nyomokat hagynak bennük, melyek más irányba is elterelik a figyelmünket. Ez több versben zavaró, zavaros és homályos képeket eredményez. Természetesen e nyelvhasználat olykor akár hitelesen érzékeltethetné a teremtés előtti káoszt is, azonban itt többször felmerül, hogy a töredékesség ábrázolása sokszor öncélú játékká fordul át, ami értelmetlenné tesz számos szövegrészt. A megidézett beszédmód ilyen értelemben több versben kifulladás, erőtlenné és ellentmondásossá vagy modorossá válik (például a *félelem, szűz, játék, úttest, űr* vagy a *vissza* című versekben).

A kötet hullámozó színvonaláért kárpótolhat a tudat, hogy a *függetlenség* kétségkívül egy ígéretes és figyelemre méltó költői pálya indulását jelzi, mely bizonyára meg fogja találni méltó helyét a kortárs lírában.

Horváth Veronika

Kóborlás

AmbrooBook Kiadó
Győr, 2012

Fitter Ágnes

SZÁRNYBONTOGATÁS A KIBERTÉRBEN

Kissé zavarba ejtő dolog első *kötetről* beszélni, amikor a szellemi termék e-bookként „testesül meg”. Sajnos minden kétséget kizáróan elmondható, hogy a kötet ilyen kiadási formában a kortárs verseket befo-

gadni hajlandó olvasórétegnek is elveszíti egy szegmensét. Verseskönyv talán különben sem való e-booknak. Olvasása kivétel nélkül valamiféle bensőséges hangulatot generál, és nemcsak mert szinte laponként egyes, oszthatatlan egész művet kínál a gyors és teljes befogadás lehetőségével, hanem mert mindig ott a lapozgatás romantikája a maga kiiktathatatlanságában. A technika adta lehetőségeknek életünk megkönnyítését és nem átalakítását kell szolgálniuk. Érthető és mindenképpen figyelembe veendő szempont a kiadási költségek csökkentése az e-book kapcsán, és mellékesen bár, de nem utolsósorban pozitívumként említhetjük a környezetvédelmet is. Mindazonáltal le kell szögeznünk: ahogy a GPS sem válthatja ki egy térkép szerepét, úgy az e-book sem tudja a papíralapú könyvet helyettesíteni.

Egy elsőkötetes költőnél, írónál elsődleges szempont annak tanulmányozása, hogy az egyes művek és maga a kötet arányaiban milyen mély párbeszéd indítására és elmélyítésére képes a befogadóval. Ennek egyik fontos és jelentős informativitással bíró eszköze a rendszer, vagy éppen a rendszer hiányának vizsgálata. Horváth Veronika köteténél ez a metódus nagyon is kézenfekvő, hiszen egyfajta kettős szerkezet lelhető fel benne.

A tudatos szakaszokra való bontást említhetjük elsőként, ahol a „színversek” (*vörös, kék, zöld*) a szakaszkezdők. A másik tagolódás inkább a „színversek” köré történt – talán tudattalan – finom szórású tematikus szerveződésben jelenik meg. A *vörös* című vers dinamikus indítása a kötetnek és magának a vers-szakasznak is: gyökerekhez vezető kicsiny csúszda, nem létra, mert az fokról fokra vezet. E vers hamar eljuttat Horváth Veronika poétikájának világába, egy lendülettel, egyúttal megjelöli a vörös témáit is: érzés (*hidegzuhany, első áldozás*), szerelem (*átültetés, megbocsát*), magány (*zárlat, szakító(s)írás, hajótörött*). A színválasztás tökéletesen illeszkedik a felsorolt fogalmakhoz. Az érzés a maga hús-vérségében, a szerelem a hevében, a magány a fáklyalobogásában vörös. A fáklyát vinni kell, teher, de mindig rávilágít valamire. A művészet, mint visszatükrözés, természetéből adódóan a – jelen versben is említett – *felismerés* és az ezáltal megismerés szolgálatában is áll. A fáklya pedig nemcsak környezetünkre, de önmagunkra is rávilágít. Ilyenféle önmegismerést szülő versek e vörös-ciklusban a *zárlat* és a *szakító(s)írás*. Erős érzelmi indíttatású, fájdalmat hordozó, stabil töltettel rendelkező, színvonalas művek. Előbbiben ott van még a letaglózottság és a megszegyenyülés, utóbbiban a szomorú tehetetlenség. A *hajótörött* magánya más: szóhasználatában letisztult, világos színezetű, nyugodt

csöndet árasztó. Szinte toposzi rendületlenségben sorolható a gondolat lenyomata: *fehér, séta, nap, homok, lábnyom, sincsen*.

Itt említeném meg, hogy a költő kifejezett erősségének látszanak a nyomatókos érzelmi töltetű művek, valamint a rövid, villanásszerű versek. A hosszabb, tudati folyamat vagy folyamatot ábrázoló, átgondoltságot igénylő szerkezetek még szétforgácsolódni látszanak a tolla alatt (*origami, tollbamondás, a hazatérés elmarad, ko(s)zmosz, mono*). Az előbbiek viszont nemcsak gondolat, hanem egyetlen gondolatszilánk megjelenítésére is alkalmasak (*földön ég, sejtély, kék, zöld, ébredés*). Horváth Veronika hangsúlyos, de e kötetében (még) nem súlyponti témája az álom. Minden ember álma gondolatszilánkokból tevődik össze, éjjel egészen tűnik a kép, a lecsukott szemünk mögött pergő film, de reggelre megint csak gondolatszilánkokká esik szét. Ennek jó megjelenítése az *ébredés* című vers a maga kedves melankóliájú szívdobogásával. Az előbbieken tárgyalt rövid kifejezésmódbeli erősség, az álom hangsúlyossága és a szétforgácsolás (illetve ebben az esetben inkább szétőredezés) problematikája egyszerre jelenik meg a „kék-versek” *margaréta* című darabjában. Az írást tulajdonképpen két részre lehet osztani: az első szakasza szinte hanyagolható, művészi értéket aligha hordoz. A vers mintha a következő sortól kezdődne: „aludtam annyiszor”. Utolsó versszaka pedig rövidségében esztétikailag is erős, összegző lezárása a versnek mint egésznek: „a vonaton a legjobb / zakatolok a margaréták között / és mindig azt álmodom / hazafele visz” (26).

A javarészt érzeteket megjelenítő *kék*-szakasszal újabb felfedezésekhez és problémakörhöz jutunk. A költői eszközök csak akkor kelnek életre, ha betölthetik funkciójukat. Néhol például a hiány jelentéshordozó szerepe helyett inkább diszharmonia áll elő (*leírni, origami*). Hiányos szerkezetű mondatokból áll a *nyomok* és a *földön ég* című vers is. De míg az előbbi esetén az emléknymok halmazában elvész a hiány többletjelentést teremtő funkciója, addig az utóbbi letisztult költeményben olyan jól működik a belső rend, hogy az is a helyére kerül, ami „nincs”: a hiány. Ugyanolyan biztos hangsúlyossággal bír, mint a vers minden sora. Horváth Veronika költészetének meghatározó elemeként könyvelhetőek el a gyermeki léttapasztalat különböző irányú kivetülései. Ez irányulhat egy gyermeki gondolatmenet konstruálására: a *bohócok*ban egy szavakat lelkesen habzsoló és mindent egyszerre mesélni akaró gyermek szólal meg, a kaotikusság ezért itt helyénvalónak is mondható. Nem így a *hobbibolt* című versben, ahol inkább zavart keltő, és a szétforgácsoltság érzetét erősíti. A *kék*-szakasz címadó darabja, csak-

úgy, mint a már tárgyalt *vörös* vagy a később említendő *zöld*, jelentésszervező szerepet is betölt „útmutatása” mellett. E rövid kis vers egy őszinte, tiszta, szinte gyermeki világ egész szimbólumrendszerét sűríti egybe. Egy freudinak mondható visszatérés önmagunkba: ahol az én, a játék, a valóság, a misztikum egy. Ahol a testnek még egésze szolgál a külvilág megismerésére, de a magunkról egyelőre még szó sincs. „[...] igyekszem számban tartani / üveggolyók” (21) – a két egyszerű sorban ott van a legegységibb gyermek-reakció: a szép, kicsi kincs zsigeri óvása. A *zöld*-versek *azonos* című szövege nyilvánvalóan, de ezáltal kissé erőltetetten próbálja megjeleníteni az önmagunkba való visszatérést. Érződik rajta egyfajta bizonytalanság, kissé tanácstalan útkeresés. Gyerekesen misztifikálja a világegyetemet és annak értelmezési lehetőségeit, akár csak a *ko(s)zmosz* című versben. Ezeknek az ide nem illeszkedő és kissé fölösleges gondolatfutamoknak nem is igazán van szerepük egy olyan vers mellett, mint a *kék*. Ott válasz fogalmazódik a világegyetem-kérdésre: a világ bennünk van, és az egyetemes megértés csak innen indulhat, kívülről nem.

A *zöld*-szakasz darabjai az emlékek és a tavasz versei. Ezek között található a címadó verset is (*kóborlátásaink*), habár a kötet borító-oldalán a cím csonkolva olvasható. Durva szóhasználatom annyiban helyénvaló, hogy a vers egy „közös” és „átéltségében felelhetetlen” dolgot tár elénk. Így a *kóborlátás* kötet cím már eleve kevesebbet mutat annál, ami. Az *ösvény* című vers kapcsán utalhatunk a szóösszetételek hangsúlyos szerepére. A „*szürkekékrózsaszínarany*” kifejezett esztétikai erőpontra tekintendő, továbbá erősíti az impresszionista jelleget is. Nem így van ez a *vörös*-szakasz *szabad eső* című darabjában, ahol a szóösszetételek erőltetettek. A költőnél ennél színvonalasabban képes játszani a szavakkal. Például „fűsthöz / simuló fogrománc” (41) az *ömlés* című versben, vagy a részegségben akadozó nyelv őszinteségét hitellel utánzó „beláthatatlan következményekkel járok” sor (*beismerő vallomás*) is felemlítendő, de ugyanígy megtalálható a játékoság a verscímekben is (például *sejtély, imazonosulások*).

Több szövegben bizonyítást nyer, hogy nincs szüksége a kortárs irodalom sokszor sáros, nehézkes sallangjaira, amit divatosan aktuálisnak, vagy a „korszerűség” tekintetében némelyek szükségesnek gondolnak. (Ilyen például a szavak majdhogynem egymásra dobálásából született vers, vagy a vulgaritás jelenléte, vagy az említett „művészimertösszű-ésfurcsa” típusú szókavarások halmozása.) Érdekes kettősséget érezhetni azáltal, hogy a kötetben csak elvétve szerepel nagybetű (*imazonosulások*,

levél a Vénekéről). Ez egyfelől a folytonosság jegye, másrésztől valamiféle bizonytalanság érezhető ki belőle. Horváth Veronika versei egyik legfontosabb sajátosságának feltárásához ismételten le kell szögeznünk, hogy verseskönyv szövegében a dőlt, ritkított betűszedés által is kiemelt szíversek (*vörös, kék, zöld*) elég erősek ahhoz, hogy rendszerszervezők, témajelölők legyenek, bár e rendszerben a költő még nem tudott teljes mértékben rendet teremteni, így költészetének egyetemes letisztultságról még nem beszélhetünk. De hogyan is beszélhetnénk letisztultságról, hiszen első kötetes költőről van szó. Nincs is ezzel baj, hiszen ez a szárnyalást, a szárnybontogatást szükségszerűen megelőzi.

További fontos jelentésbővítő és esztétikumteremtő elemekként említhető a benyomás-kompozíciók alkalmazása (*bomlás, átültetés*), az érzékelésre, érzetekre való bontás (*bomlás, első áldozás*) vagy a színek és emlékek dominanciája (*hullámvölgy, kóborlátásaink*). A kötet hangneme tehát impresszionista jegyeket mutat. Talán legerősebb benyomás-tüköröző darabja a *gyermekambulancia* című vers, amellyel a gyermekhez tartozó képzetkörben a védtelenség is nagyszerűen hangra talál. Kifejezetten érzet-festő vers a *fülledés*. Életre kel benne a forróság a természet beszédes némaságának megjelenítésében (*nm*). A versek beszélőjének belső gondolatai, személyesnek vélt közlései zárójelbe tevődnek. Ez mutathat egyfajta zárközöttséget, a lélek rejtekbe menekítését vagy a bátort gondolatátadásra való készenlét hiányát. Sorainak kiemelései javarészt helytállóak. Legszebb példája ennek a *szakító(s)írás*ban a kiemelés által megvalósuló fokozás: „hogya ne tudd / meg ne tudd // mennyire hiányoztál” (8). És megint a szimbólumrendszer: zöld, piros, kék, gyermek, emlék: „szép lassan elaprózodom / fűszálak meg gombok között” (38). Egy hűvös, zöld-dombú, tavaszi kék-egű emléket éleszt a kötet benünk, gyermeki léttapasztatunk egy lehetséges részét. Babits Mihály sorai járnak az eszemben: „Füves fészekben kis hűsvéti nyúl / csücsültem nagyanyám udvarában / gyermekéveim szép korában / zöld fű, piros, kék, sárga virág / s a barna kerti lóhere közt.”

Horváth Veronika versein alapvetően a fiatalság érződik: néhol bizonytalanul topog, néhol túlzott lendületet vesz. Letisztultságról még szó sincs, de a tisztaság áthatja. Egyéni hangját még keresi, de mindenestre az ösvényen már elindult. Egyik versének címe is ez: *ösvény*. Az előbbieket számításba véve a vers kötetzáró pozíciója külön értelmet nyer. Átvezet valamin. Szavak, gondolatok néhol kusza, de friss hajtású erdejéből egy tisztás felé. Hogy mikor ér oda, az még kérdés.

Málik Roland

BábMűút Könyvek
Miskolc, 2012

Ludmán Katalin

JÓL ÁLL NEKI A HALÁL

Nehéz mit kezdeni azzal a helyzettel, hogy Málik Roland kötetét a szakma akarva-akaratlanul egyfajta gyásznaplóként olvassa. Érthető módon a recepció egészen eluralkodni látszik az életrajzi tény, hogy Málik Roland 35 éves korában, Ecuador partjainál belefulladt a Csendes-óceánba. Csak hogy a legkézenfekvőbb példát említsem, a fülszöveg szerzője, Kemény István is egyértelmű kapcsolatot fogalmaz meg Málik költészete és halála között: „Korszerűséghez és korszerűtlenséghez semmi köze. Ha mégis egyvalakihez kéne hasonlítani, az József Attila lenne, aki ezt ajánlotta: a mindenséggel mérd magad. És úgy látszik, Málik Roland megfogadta ezt a tanácsot. A legnagyobb szabad vízből halt bele, ami létezik a Földön: a Csendes-óceánba.”

Eszerint a hagyomány, amelyhez Málik Roland kapcsolódik, nem pusztán a verseiben artikulálódik. Halála által kiemelkedni látszik a még élők számára elképzelhető reális történeti időből, és a hagyomány örök érvényű arcképcsarnokába kerül. Furcsa módon mintha halála által a verseiből kirajzolódó ontológia egy magasabb szinten, a lét és a nemlét szintjén is megismétlődne. Ez pedig nem pusztán illő tiszteltetés és retorika, hanem, úgy látszik, olyasvalami, ami arra készíti az olvasót, hogy Málik korábban (még életében) megjelent szövegeit is átértékelje. Ha ismerte őket korábban, ha nem. Ha volt róla „előzetes” vagy legalábbis a tragédia tényétől független véleménye, ha nem.